

Л. І. Полятикіна, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

З метою закріплення на ринку, підприємства мають обрати стратегію диверсифікації, яка полягає у випуску якісно нових товарів та пошуку нових каналів збуту.

Ключові слова: малий бізнес, диверсифікація, економіка, класифікація, стратегія, фінансування.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Аграрний сектор перебуває в центрі особливої уваги. Його виняткову суспільну значущість спричиняє незамінність сільсько-господарської продукції та продовольства в життєдіяльності людини і суспільства.

Аграрний сектор нашої держави є системоутворюючим у національній економіці, який формує фактори суверенності держави – продовольчу й у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку держави. Український аграрний сектор зі значним потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є саме такою ланкою, яка на поточному етапі стає локомотивом розвитку всієї національної економіки, дає імпульс інвестиційному, технологічному та соціальному розвитку держави.

Малий бізнес на сьогодні є однією з найпоширеніших сфер людської діяльності на динамічний розвиток господарського комплексу. В рамках малого бізнесу народжуються нові технології, які потім розвиваються в окремі виробництва. Як свідчить американський економіст Дж. К. Гелбрейт, всі найбільші корпорації, що лідирують сьогодні в тій чи іншій галузі виробництва, розпочинали свою діяльність з малих фірм зі створення на ринку нових товарів.

В теоретичному плані вихідною позицією є визначення різних форм підприємництва. Функціонування конкурентно-ринкового середовища створює можливість та умови розвитку малого бізнесу. Мале підприємництво на протязі останніх десятиріч не випадково повертає до себе прискіпливу увагу. І це не є примхою часу чи випадком. Мале підприємництво є багатограним соціально-економічним явищем, в якому кожен з учасників, тобто безпосередньо підприємець або підприємство, має можливість знайти своє місце, а зовнішні учасники також отримують позитивні результати: держава - податки, збільшення ВВП та число робочих місць в реальній економіці, зменшення соціальної напруги, місцева влада - податки, економічні партнери - гнучких та динамічних партнерів з низькими накладними видатками.

В Україні малий бізнес потребує постійної суспільної та державної підтримки. Така підтримка буде сприяти становленню та функціонуванню сімейних підприємств,

індивідуальних, приватних підприємств, корпорацій, асоціацій, розвитку ділового партнерства.

В умовах глобалізації бухгалтерський облік розглядається як потужний інструмент впливу на світову економіку. Бухгалтерський облік вважається універсальною мовою бізнесу, він є основою розвитку нової інформаційної системи, де головним лозунгом є – «Хто володіє інформацією – той управляє світом».

Формування активного ділового середовища протягом останніх років сприяло збереженню позитивної тенденції розвитку малого та середнього підприємництва в Сумській області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблемами організації обліку приділялась велика увага. Це питання досліджують і займаються П.Т. Саблук, М.Я. Дем'яненко, М.Й. Малік, І.Д. Фаріон, М.Ф. Огіччук, Т.Г. Маренич, В.М. Жук, Ф.Ф. Бутинець, Л.К. Сук, М.М. Коцупатрий, М.В. Кужельний та ін. Аспекти організації обліку на малих підприємствах розглядають В.В. Бабич, Д. Костюк, Я.Д. Крупка, Є.І. Сви-дерський, М.Я. Матвіїв, П.Я. Хомин.

Варто відзначити, що розвиткові теорії та практики контролю формування і використання запасів, забезпеченню їх інформаційної бази сприяли праці таких відомих вітчизняних вчених як: О.Д. Василюк, М.І. Горбатка, З.В. Гуцайлук, О.М. Загородної, К.В. Ізмайлової, М.Я. Коробова, Л.А. Лахтіонової, В.О. Мец, Є.В. Мниха, В.М. Опаріна, В.І. Самборського, І.Д. Фаріона, М.Г. Чумаченка, С.І. Шкарабана та інших. Серед зарубіжних авторів згадане питання розглядалося у наукових працях І.Т. Балабанова, В.В. Бочарова, М.Н. Крейніної, Є.В. Негашева, Р.С. Сайфуліна, А.Д. Шеремета та інших. Незважаючи на значні здобутки у дослідженні вказаних проблем, ряд питань щодо методики аналізу та аудиту формування та використання запасів підприємств вимагає подальших досліджень та наукових розробок.

Проаналізовані дослідження диверсифікації виробництва підприємств малого бізнесу показали, що на даний час відсутня єдина чітка методика аналізу запасів підприємства із встановленим набором аналітичних показників. На нашу думку для поглибленого визначення кількісних та якісних показників господарської діяльності підприємства велике значення мають наукові методи обліку запасів, особливо їх оцінка. Оцінка запасів є важливою передумовою

організації обліку цієї ділянки, адже вона впливає на точність фінансових результатів підприємства.

Формування цілей статті. Метою даного наукового дослідження є розробка методичного підходу в організації обліку на малих підприємствах та пропозиції відносно шляхів вдосконалення, що ґрунтуються на особливості його ведення, безпосередньо в умовах диверсифікації виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринкові умови змушують кожного суб'єкта господарювання шукати шляхи підвищення ефективності власної діяльності та формувати стратегію розвитку підприємства відповідно до потреб економіки.

З метою закріплення на ринку, підприємства мають обрати стратегію диверсифікації, яка полягає у випуску якісно нових товарів та пошуку нових каналів збуту. Поняття диверсифікації поєднує в собі: визначення диверсифікації виробництва; класифікацію диверсифікації як складової організаційно-економічного механізму; особливості диверсифікації виробництва; експертну оцінку факторів впливу на прийняття рішення щодо доцільності диверсифікації виробництва та вибору джерел фінансування.

На сьогоднішній день в економічній літературі диверсифікація розглядається як багатопрофільне виробництво з широкою номенклатурою продукції. Цей вид діяльності спрямовано на адаптацію до динамічної економіки, стрімкої зміни попиту, появи нових галузей та ризиків.

Диверсифікація об'єднує в собі відповідні складові:

- Інвестування коштів у різні види цінних паперів з метою мінімізації ризику;
- Розширення номенклатури (асортименту) товарів і послуг, що виробляються (надаються) підприємством, з метою зменшення ризику можливих втрат капіталу і зниження доходів.

Саме розвиток підприємництва став передумовою функціонування сучасних ринкових відносин і реалізації політики економічного розвитку. Підприємницька діяльність і ринкові відносини є взаємозалежними поняттями.

Диверсифікація потребує аналізу системи показників діяльності підприємства. В залежності від цілей аналізу, використовуються різні економічні показники та їх сукупності, які дають кількісну та якісну характеристику підприємства. Поняття економічних показників використовується для одержання кількісної характеристики економічних явищ, визначення їх інтенсивності, структури та міри розвитку окремих властивостей, оцінки динаміки сили та тісноти зв'язку.

В управлінських моделях, заснованих на дослідженні взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва і прибутку, особливу увагу приділяють аналізу випуску продукції, дає змогу керівництву визначати критичні рівні продажів, в яких витрати дорівнюють виручці від реалізації всієї продукції.

Поняття диверсифікації виробництва на малих підприємствах має поєднувати в собі:

- Визначення диверсифікації виробництва;
- Класифікацію диверсифікації як складової організаційно-економічного механізму;
- Особливості диверсифікації малих підприємств;
- Експертну оцінку факторів впливу на прийняття рішення щодо доцільності диверсифікації виробництва та вибору джерел фінансування.

Стимулюючи ефективне використання результатів науково-технічного прогресу, ринковий механізм не має можливості самостійно забезпечувати стратегічні зрушення у виробництві. Ринок є безсилим у ситуаціях, коли існує потреба в значних інвестиційних проектах з тривалим терміном окупності, високим ступенем ризику та невизначеністю відносно майбутньої норми прибутку. Тут не можливо обійтись без держави, яка має стимулювати науково-технічний процес та структурну політику.

Держава ринкового типу піклується про стабільний розвиток продуктивних сил та досягнення стабільності, рівноваги в структурі форм господарювання. При цьому основне завдання полягає в стабільності економіки, зростанні соціально-економічної ефективності, підвищенні життєвого рівня, важливим показником якого є стабільне зростання доходу населення та активізація виробничої діяльності.

Передумовами економічного зростання та диверсифікації виробництва є уповільнення темпів росту кількості малих підприємств, зростання економічного потенціалу та отримання додаткової вартості в процесі виробництва, яку можна направити на розширення видів діяльності. Сьогодні до передумов диверсифікації виробництва малих підприємств слід віднести відсутність належної інфраструктури, яка дозволяла вирішувати питання забезпечення засобами, необхідними для виробничої діяльності,

зберігання та збуту продукції. Оцінка ефективності диверсифікації виробництва пов'язана з ефективністю виробництва в цілому, адже переорієнтація діяльності та розширення її видів спрямовані на підвищення доходності.

Під ефективністю виробництва розуміють співвідношення результату та витрат. Диверсифікація виробництва не потребує значних інвестицій та дозволяє відносно швидко пристосувати виробництво до мінливих зовнішніх та внутрішніх умов, забезпечуючи при цьому високу ефективність виробництва.

Ефективність диверсифікації має враховувати не тільки соціально-економічні, а й екологічні фактори та аспекти. Проблема зростання економіко-екологічної ефективності диверсифікації потребує використання факторів, пов'язаних як з розвитком виробничих сил, так і з удосконаленням економічних відносин.

Одним із напрямків допоміжної діяльності підприємств малого бізнесу є сфера інформаційних технологій. Застосування якої в різних галузях відбувається по-різному, але якщо детально проаналізувати кожну, можна дійти висновку, що вони використовуються для полегшення роботи на виробництві. Використання засобів автоматизації дозволяє, майже, повністю вирішити проблему оперативності і точності інформації. Протягом незначного періоду часу можна підготувати дані, які необхідні для прийняття рішень. На сучасному етапі розвитку України відбувається дуже багато змін, особливо в економіці. Причина цьому – нестримні темпи зростання науково-технічного прогресу.

Одним з найефективніших технічних засобів ділового зв'язку є обчислювальна техніка, яка використовує електронний зв'язок. При наявності на підприємстві великої кількості комп'ютерів доцільно об'єднувати їх в мережі. На всіх підприємствах існують бази даних, з допомогою мереж до них можна забезпечити доступ працівників, це краще ніж створювати нову, на кожному комп'ютері.

На сьогоднішній день використання інформаційних технологій залишається проблематичним для малих підприємств і тому з часом їх рівень розвитку значно знижується, що призводить до занепаду. Введення в практику автоматизованих систем обліку, дало б змогу комплексно розв'язувати задачі не тільки по обліку, а й по

прогнозуванню та моделюванню стану малих підприємств.

Виділяють три категорії користувачів бухгалтерських програм: бухгалтери, спеціалісти з інформаційних систем і керівництво малого підприємства. В процесі створення програм інформаційні потреби користувачів можуть змінюватись, що ще більше ускладнює їх розробку. В наш час для розробки інформаційних систем використовують системи управління базами даних.

В умовах ринкової економіки за допомогою сучасних комп'ютерних програм можна прорахувати, як за найменших витрат досягти максимальних прибутків, що є основною метою діяльності будь-якого малого підприємства. Інформаційні технології цьому сприяють через маркетингову діяльність.

Бухгалтерський облік ґрунтується на принципах: обачності, послідовності, періодичності, автономності, які цілком може втілити в життя, комп'ютерна техніка. Інформаційні системи значно змінили ведення бізнесу, обліку і управління, можна з впевненістю сказати, що вони збудували нову, сталу, міцну і частково вільну структуру. Лише в гармонії неухильного удосконалення поточного виробництва і невтомного пошуку майбутніх рішень, можна досягти стійкого функціонування і розвитку підприємства. Таким чином майбутнє за сучасними інформаційними технологіями.

За останні роки поняття диференціації набуло нового змісту і посіло особливе місце в стратегії реформ. Диверсифікацію визнають, як одну із реформ конкурентної боротьби в умовах ринкової економіки. В агропромисловому комплексі диверсифікація пов'язана із створенням переробних та торгівельних підприємств в основному підприємств малого бізнесу. Для більш повного розкриття сутності диверсифікації слід визначити її ознаки, за якими можлива класифікація диверсифікації, а також виділити ті види та форми диверсифікації, які можуть бути застосовані і виробництві малих підприємств. В залежності від об'єкта виділяють диверсифікацію виробництва, номенклатури та асортименту продукції. Диверсифікація виробництва передбачає перехід від односторонньої виробничої структури до багатопрофільного виробництва.

Таким чином, зміну напрямку виробничої

діяльності та збільшення видів виробництва в малих підприємствах можна розглядати як диверсифікацію виробництва.

Диверсифікація виробництва може мати такі форми:

- концентрична, що передбачає створення нової продукції з таких же матеріалів і за існуючою технологією виробництва;

- вертикальна, що включає випуск продукції, яку раніше отримували від постачальників;

- горизонтальна, що передбачає випуск продукції, яка потребує зміни існуючої або розробки нової технології;

- корпоративна, що включає випуск принципово нової продукції.

Для малих підприємств на сьогоднішній день можливе застосування всіх зазначених видів диверсифікації виробництва.

Закон України від 18 вересня 2 008 року № 523-УІ « Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» вніс зміни до ряду нормативних актів України. Частиною сьому статті 63 Господарського кодексу України змінено. Підприємства залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік можуть бути віднесені до малих підприємств, середніх або великих підприємств.

Малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує сімдесят мільйонів гривень.

Великими підприємствами визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує суму сто мільйонів гривень.

Усі інші підприємства визнаються середніми.

Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» (абзац третій частини першої статті 1) свідчить:

Суб'єктами малого підприємництва є:

Фізичні особи, зареєстровані у встановленому законом порядку як суб'єкти підприємницької діяльності;

Юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та обсяг річного валового доходу не перевищує 70 млн. гривень.

Диверсифікація номенклатури та асортименту продукції полягає в виробництві значної кількості продукції однієї і тієї ж модифікації. Така диверсифікація продукції призводить до її подорожчання, але в той же час

вона відповідає інтересам певних споживачів.

Поряд з реальною диверсифікацією можлива і умовна диверсифікація асортименту продукції, коли якісні показники з характеристики товару залишаються незмінними, а змінюються лише дизайн, упаковка, назва. Умовна диверсифікація асортименту продукції пов'язана з попитом споживачів. Доцільно відмітити, що в умовах товарного дефіциту попитом користуються товари у більшій розфасовці, а при насиченості ринку розкуповується товар у дрібнішій розфасовці. Це відбувається тому, що такий товар швидше споживається і не втрачає своїх споживчих якостей.

Процес диверсифікації номенклатури та асортименту продукції пов'язана з більшими виробничими витратами. Її використовують на ринках із стабільним попитом і відносно низькою конкуренцією. При прийнятті рішення щодо диверсифікації доцільним є використання поняття економічного потенціалу, що визначається як максимальна сукупна здатність виробництва. Економічний потенціал являє собою вартісну оцінку основних фондів. Сюди також слід додати й оцінку можливостей зовнішнього інвестування процесу диверсифікації. В якості складової економічного потенціалу можна розглядати його інвестиційну привабливість. На підставі цього доцільно оцінювати частину потенціалу, яку можна спрямувати на диверсифікацію, або ж визначити потребу в залученні додаткових ресурсів для проведення диверсифікації.

На вибір оптимального виду диверсифікації впливають різні фактори, особливе місце серед яких посідає можливість максимального використання наявного потенціалу.

В управлінських моделях заснованих на дослідженні взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва і прибутку, особливу увагу приділяють аналізу випуску продукції, що дає змогу керівництву визначити критичні рівні продажів, в яких витрати дорівнюють виручці від реалізації всієї продукції.

Розрахунок ефективності диверсифікації передбачає аналіз структури фінансових ресурсів, необхідний для проведення диверсифікації. Диверсифікація розглядається як одне із завдань, вирішення якого допомагає в досягненні основної мети.

Отже, проектуючи власне підприємство, вибравши вид діяльності, визначивши форму організації, ще раз добре поміркувавши, усе зваживши і прийнявши остаточне рішення, можна переходити до наступного етапу - розробки засновницьких документів.

На малих підприємствах, незалежно від галузей виробництва, необхідно керуватися вимогами всіх затверджених Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Основні

підходи, які регламентують методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності, представлені в П(С)БО 9 "Запаси", а також в П(С)БО 16 "Витрати". Диверсифікація малих підприємств є одночасним розвитком декількох технологічних, не пов'язаних між собою виробництв, а також розширенням асортименту виробів чи послуг.

Дослідження диверсифікації виробництва та асортименту продукції на малих підприємствах показало, що вона сприяє формуванню умов цілорічної зайнятості працівників і вирівнюванню потреб в робочій силі в підприємствах малого бізнесу за рахунок різностороннього виробництва.

Для малих підприємств найбільш поширена диверсифікація двох видів – диверсифікація виробництва, а також диверсифікація номенклатури та асортименту продукції. Під диверсифікацією виробництва розуміється організація багатогалузевого господарства та отримання доходів з декількох джерел. Сутність диверсифікації номенклатури та асортименту продукції полягає в розширенні асортименту продукції.

Диверсифікація виробництва може проводитися за різними формами. Вони підрозділяються на:

- Вертикальна диверсифікація - використання нових каналів реалізації, надання послуг;

- Горизонтальна диверсифікація – одночасний випуск різних видів продукції та її поновлення з орієнтацією на певні категорії споживачів.

Вертикальна диверсифікація в деяких літературних джерелах звучить, як вертикальна інтеграція. Яка передбачає об'єднання кількох суб'єктів господарювання для створення єдиної системи виробництва та збуту продукції.

Вертикальну диверсифікацію а малому бізнесі можна представити як диверсифікацію видів діяльності, збуту і постачань. Під диверсифікацією видів діяльності мається на увазі розширення сфери діяльності суб'єктів господарювання поза межі основного виробництва, що дозволить отримувати доходи з непов'язаних між собою джерел.

Диверсифікація збуту і постачань передбачає використання різних каналів постачань необхідної для виробництва продукції та збуту готової продукції.

Горизонтальна диверсифікація виробництва може мати корпоративну і концентричну форми. Це означає, що її проведеною передбачає створення нової продукції за існуючими на підприємстві технологіями і створення принципово нової продукції. Головною ознакою горизонтальної диверсифікації є зміна

виробництва продукції, що може проводитися із зміною спеціалізації чи без неї.

Велике значення має також збільшення інвестицій. У ринкових умовах кожний виробник намагається продати свою продукцію і тому кінцева економічна ефективність формується у сфері її реалізації. З огляду на економічну ефективність виробництва продукції можна підвищити шляхом пошуку і освоєння нових ринків збуту виробленої продукції. Необхідно створювати маркетингові служби, які б могли вивчити ситуацію на ринку й просувати продукцію до споживачів.

Межі диверсифікації є змінними. Чим більше напрямків діяльності у малого підприємства, тим вищий рівень диверсифікації. Диверсифікація є видозміною основної діяльності. Рівень диверсифікації вимірюється шляхом визначення кількості галузей, які розвиваються, а також за допомогою визначення співвідношення основного та диверсифікованого виробництва. Головною метою такої диверсифікації є зміцнення фінансового стану за рахунок участі у декількох видах діяльності, що дозволяє отримувати прибутки із незалежних джерел.

В ринкових умовах диверсифікація виробництва дозволяє компенсувати спад обсягів реалізації продукції на одному ринку за рахунок їх збільшення на інших ринках, а тому диверсифіковані малі підприємства в цілому є більш стійкими та контурентноспроможними порівняно з вузькоспеціалізованими, оскільки вони освоюють нові для себе сфери діяльності та розширюють асортимент.

Комп'ютерна форма ведення бухгалтерського обліку повинна бути забезпечена максимальним об'ємом інформації багатьох видів, оскільки всі елементи комп'ютерної форми обліку ланцюгово поєднані і при відсутності, або при недостатній кількості одного з елементів, створюються певні труднощі в електронній формі бухгалтерського обліку. Нами представлена загальна схема забезпечення комп'ютерної форми обліку, що застосовується у виробничих підприємствах Сумської області.

Найефективнішою програмою для ведення комп'ютеризованого бухгалтерського обліку на підприємстві є прикладна програма 1С „Предприятие” версія 7.7 С, а на сьогодні вже більш перспективна версія 8.2 С. Головне призначення запропонованих програм максимально полегшити роботу персоналу по веденню обліку, а саме: в короткі строки обробити всю інформацію про фінансово-господарську діяльність підприємства з мінімальними затратами часу та трудових ресурсів. Не дивлячись на всі переваги програми 1С „Предприятие” програма не може злагоджено функціонувати без теоретичних знань

працівників, тому завжди повинен бути налагоджений зв'язок людини з машиною.

Показник ступеня диверсифікації виробництва може використовуватися для класифікації малих підприємств, які можна об'єднати в групи:

- Найбільш диверсифіковані підприємства - багатогалузеві підприємства., в яких мають місце диверсифікація виробництва, а також диверсифікація номенклатури та асортименту продукції;

- Підприємства середнього ступеня диверсифікації – вузькоспеціалізовані підприємства з широкою номенклатурою продукції, що виробляється в межах спеціалізації, а також підприємства, які мають декілька технологічно пов'язаних напрямків діяльності;

- Найменш диверсифіковані підприємства – вузькоспеціалізовані малі підприємства.

Диверсифікація дозволяє створити систему ефективно працюючих підприємств, здатних адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Поняття диверсифікації виробництва малих підприємств враховує їх специфіку.

В умовах диверсифікації значно зростає автономія підприємств та посилюється залежність ефективності їх функціонування від працівників. За цих умов автоматично зростають витрати на управління, що пов'язано не із збільшенням кількості працівників і спеціалістів, а із зростанням обсягів функцій управління (в тому числі комп'ютерного та інформаційного забезпечення). Диверсифікації мають підлягати суб'єкти господарської діяльності більш високого рівня прибутку, де спрямування грошей у різні сфери діяльності посилить конкурентоспроможність малих підприємств. Стратегія диверсифікації набула широкого поширення серед великих промислових підприємств, через зниження імовірності банкрутства. Проте в діяльності малих підприємств трапляються випадки, коли краще прийняти рішення про вихід з того чи іншого ринку та поступово скоротити кількість операцій. Такий підхід буде виправданим, якщо фактори успіху підприємства на даному сегменті ринку є незначними, або коли взагалі відсутні.

Успіху диверсифікації сприяють такі заходи:

- Орієнтація на продукцію, яка органічно вписується у стратегію виробництва;

- Спрямованість на поступове оновлення продукції;

- Забезпечення правового захисту продукції.

До факторів успіху диверсифікації відносять її ступінь, тобто різноманітність видів діяльності, який пов'язаний з організаційно-інтелектуальними та ринковими факторами. Якісні маркетингові дослідження та ефективна реклама неможливі без досконалого

інформаційного забезпечення, а наявність відповідних факторів дозволяє розробити власні стратегію і тактику виробничо-господарської діяльності малого підприємства, зорієнтувати виробництво на випуск конкурентоспроможної продукції, збільшити ступінь диверсифікації виробництва.

Таким чином, застосування комп'ютерних програм для ведення обліку в наш час є невід'ємним компонентом в діяльності підприємства. Адже від оперативності, точності і якості обробки фінансово-господарської інформації залежить кінцевий результат діяльності підприємства, що визначає отримання прибутку від діяльності підприємства будь-якого організаційно-економічного напрямку виробництва.

Диверсифікація дозволяє створити систему ефективно працюючих підприємств, здатних пристосовуватись до змін зовнішнього середовища. Поняття диверсифікації малих підприємств враховує специфіку їх діяльності як галузі економіки, а також специфіку діяльності приватних підприємств. Розподіл диференційованих підприємств на групи дає змогу в подальшому визначати ступінь диверсифікації, розмежувати та проаналізувати результати діяльності господарств різних груп, визначити шляхи удосконалення диверсифікації.

Ринкова ситуація на даний час в Україні сприяє становленню і розвитку малих підприємств. Цей процес потребує створення економіки, яка послідовно інтегрується у систему світових господарських зв'язків. Для цього у першу чергу необхідно надати широкі можливості всім громадянам держави приймати участь у підприємницькій діяльності особливо в формі малого і середнього підприємництва, як основи багатокладної економіки. Мале підприємництво - це самостійна, систематична, ініціативна господарська діяльність малих підприємств та громадян підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку. Враховуючи все це диверсифікація є тим шляхом, який дасть можливість встановити нові варіанти вирішення проблеми стабільності підприємств малого бізнесу. Оскільки диверсифікація представляє собою перш за все поєднання одночасного розвитку декількох технологічно не пов'язаних між собою виробництв з розширенням асортименту виробів чи послуг.

Висновки. Процес становленню і розвитку підприємницької діяльності в малому бізнесі потребує створення економіки, яка послідовно інтегрується у систему світових господарських зв'язків. Для цього у першу чергу необхідно надати широкі можливості всім громадянам держави приймати участь у підприємницькій діяльності особливо в формі малого і середнього

підприємництва, як основи багатокладної економіки. Важливу роль при цьому в нинішніх умовах відводиться диверсифікації виробництва.

Диверсифікація виробництва в малих підприємствах може розглядатися як дійовий механізм економічного зростання підприємств. Використання показників економічного потенціалу необхідне як для порівняння масштабів різних підприємств, так і для виявлення передумов для диверсифікованого виробництва.

Список використаної літератури:

- 1 Михайлов М.Г. Полятикіна Л.І. Славкова О.П. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури. 2008.- 320 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва », затверджене наказом МФУ від 25.02.2000 р. № 39.
3. Жук В.М. Наукове забезпечення обліку в системі управління аграрним сектором економіки: теорія і практика. Наукова доповідь. К.: Інститут аграрної економіки. 2008. 90 с.
4. Борисова В.А., Маслак Н.Г., Корецький М.Х. Диверсифікація сільськогосподарського виробництва фермерських господарств. – Суми.: Видавництво «Довкілля» .2002. – 212с.

Полятыкина Л. И. Деятельность малых предприятий в условиях диверсификации производства

С целью закрепления на рынке, предприятия должны выбрать стратегию диверсификации, состоящая в выпуске качественно новых товаров и поиска новых каналов сбыта.

Ключевые слова: *малый бизнес, диверсификация, экономика, классификация, стратегия, финансирование.*

Polyatukina L. I. ACTIVITIES OF SMALL ENTERPRISES IN THE DIVERSIFICATION.

In order to consolidate the market, enterprises should choose diversification strategy, which consists in the production of new products and finding new distribution channels.

Keywords: *small business, diversification, economy, classification, strategy and finance.*

Дата надходження до редакції: 21.03.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор чупис А.В.